

Beleid burgerschap

HPC Centrum

SCHIETBAANSTRAAT 26, 3014 ZX, ROTTERDAM

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
1. Visie en missie	4
2. Beleid en doelen.....	5
3. Onderwijsinhoud & activiteiten	10
4. Schoolklimaat	13
5. Evaluatie en kwaliteitszorg	14
6. Rollen en taken	15
7. Professionalisering.....	16
8. Omgeving en ouders.....	17
Bijlage leerlijn en leerdoelen burgerschap.....	18

Inleiding

Sinds 2006 zijn scholen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs wettelijk verplicht om aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale integratie. De bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de maatschappij en om hier een actieve bijdrage aan te leveren, staat centraal. Wat hier precies onder viel, was voor veel scholen niet duidelijk. Ook bleek dat veel scholen niet goed om wisten te gaan met onderwerpen als democratie, vrijheid van meningsuiting, homoseksualiteit en antisemitisme. Daarom adviseerde de Inspectie van het Onderwijs om de burgerschapsopdracht te verduidelijken. Dit heeft geleid tot een nieuwe wet burgerschapsonderwijs die vanaf 1 augustus 2021 in werking is getreden.

In de nieuwe wet burgerschapsonderwijs staat dat leerlingen van het primair, voortgezet en speciaal onderwijs moeten leren over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Het onderwijs richt zich daarbij op acht basiswaarden, namelijk:

- Vrijheid van meningsuiting;
- Gelijkwaardigheid;
- Begrip voor anderen;
- Verdraagzaamheid;
- Autonomie;
- Verantwoordelijkheidsbesef;
- Het afwijzen van onverdraagzaamheid;
- Discriminatie.

Het praktijkonderwijs omvat minimaal onderwijs in de Nederlandse taal, rekenen/wiskunde, informatiekunde, lichamelijke opvoeding en vakken die van belang zijn voor het uitoefenen van functies op de arbeidsmarkt. Sinds 2006 is de wettelijke taak om actief burgerschap en sociale integratie te bevorderen daar bij gekomen.

Het praktijkonderwijs heeft als wettelijke taken:

- Het bieden van een brede persoonlijke vorming en aangepast theoretisch onderwijs;
- Het toeleiden van de leerlingen naar een plaats op de regionale arbeidsmarkt.

Daarnaast heeft het praktijkonderwijs de opdracht om de leerlingen voor te bereiden op een zelfstandige deelname aan de maatschappij en aan het arbeidsproces.

Het onderwijs dient niet alleen om kennisoverdracht te gaan, maar ook om het ontwikkelen van de competenties die horen bij deze basiswaarden. Hierbij valt te denken aan leren debatteren, omgaan met mensen die anders denken en je eigen mening vormen. De school moet een plek zijn waar leerlingen op een veilige manier hun burgerschapsvaardigheden met elkaar kunnen oefenen en het schoolpersoneel de basiswaarden voorleeft.

Onderwijsinstellingen hebben de ruimte om zelf te bepalen in welke lessen zij burgerschap laten terugkomen. Ook mogen zij zelf bepalen welke leerdoelen ze in welk leerjaar behandelen. De wet schrijft voor dat burgerschapsonderwijs doelgericht, samenhangend en herkenbaar aanwezig moet zijn. Dat kan door het te verdelen over verschillende vakken, maar een school kan er ook voor kiezen om dit bij één vak te beleggen.

Voor het praktijkonderwijs is een specifieke uitwerking van burgerschapsonderwijs van belang om twee redenen:

- De doelgroep van het praktijkonderwijs bestaat uit jongeren tussen de 12 en 19 jaar met cognitieve en/of sociaal-emotionele beperkingen. Het betreft kwetsbare jongeren in de moeilijke ontwikkelingsfases van prepuberteit naar adolescentie. In de uitwerking en uitvoering van het burgerschapsonderwijs dient rekening gehouden te worden met de kenmerken van deze doelgroep.
- Naast de taak om brede persoonlijke en burgerschapsvorming te bieden, heeft het praktijkonderwijs ook de taak leerlingen toe te leiden naar de arbeidsmarkt.

Ook HPC Centrum is aan de slag gegaan met de opdracht om burgerschapsonderwijs vorm te geven binnen de school. Daarbij is rekening gehouden met de opdracht die de wet voorschrijft: het bevorderen van basiswaarden en sociale en maatschappelijke competenties. In dit beleidsplan wordt beschreven hoe HPC Centrum invulling geeft aan deze opdracht, naast de reeds bestaande kerndoelen die betrekking hebben op maatschappelijke en sociale competenties.

1. Visie en missie

We zien het als onze taak om onze leerlingen (mede) op te voeden tot evenwichtige, waardevolle, respectvolle, democratische, participerende, coöperatieve en algemeen ontwikkelde burgers van de Nederlandse samenleving.

Onze missie bestaat uit twee opdrachten:

- We bereiden onze leerlingen voor om zo zelfstandig en volwaardig mogelijk te functioneren en zoveel mogelijk te participeren in onze samenleving;
- We bereiden onze leerlingen voor om werk te vinden en te behouden.

Onze visie is dat iedereen op school zichzelf moet kunnen zijn en hierin gezien, geaccepteerd en gekend wordt. De leerlingen krijgen persoonlijke aandacht en kunnen tijdens diverse activiteiten laten zien en ontdekken wie zij zijn. Respectvol omgaan met anderen, zowel andersdenkenden als gelijkgestemden, afspraken maken en meningen vormen en delen, culturele overeenkomsten en verschillen omarmen en school- en persoonlijke eigendommen waarderen behoren tot de waarden en normen van onze schoolcultuur. Hierin willen zo goed mogelijk een voorbeeld stellen en dit daadwerkelijk in de praktijk brengen.

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme en multiculturele maatschappij. We vinden het belangrijk om onze leerlingen goed voor te bereiden op deze maatschappij, zodat zij basis kennen van de Nederlandse normen en waarden en de vaardigheden beheersen die ze nodig hebben om zich staande te houden in de samenleving. Daarnaast willen we onze leerlingen stimuleren om actief deel te nemen aan de (democratische) samenleving en verantwoordelijkheid te dragen voor de eigen en voor elkaars omgeving. Burgerschapsvorming is daarom niet alleen het overdragen van kennis over bijvoorbeeld democratische en sociale structuren en culturele achtergronden, maar gaat het ook over sociale vaardigheden, attitudes en reflectie.

Burgerschapsvorming is verweven met ons hele onderwijsaanbod; burgerschap betreft immers ook de persoonlijkheidsvorming van de leerling. Burgerschap is daarnaast óók een apart vak in het rooster van de leerlingen.

Middels het burgerschapsonderwijs willen we werken aan het actieve burgerschap en de sociale integratie van onze leerlingen.

- Actief burgerschap betreft de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de maatschappij en daar een actieve bijdrage aan te leveren.
- Sociale integratie betreft de deelname van onze leerlingen als burgers aan de samenleving. Dit uit zich in sociale participatie, deelname aan de maatschappij en de instituties, en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen van de Nederlandse cultuur.

Ons burgerschapsbeleid is opgesteld naar aanleiding van de wet burgerschapsonderwijs. Deze wet onderstreept het belang van een adequate, preventieve aanpak op radicalisering en het ontsporen van leerlingen. Wij (h)erkennen dit belang.

2. Beleid en doelen

De wet schrijft voor dat het burgerschapsonderwijs moet bijdragen aan:

- Kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, namelijk:
 - Vrijheid van meningsuiting;
 - Gelijkwaardigheid;
 - Begrip;
 - Verdraagzaamheid;
 - Afwijzen van onverdraagzaamheid;
 - Afwijzing van discriminatie;
 - Autonomie;
 - Verantwoordelijkheidsbesef.

- Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties.

Burgerschapsvorming binnen het praktijkonderwijs kan onderverdeeld worden in drie domeinen, namelijk democratie, participatie en identiteit. Elk domein kan uitgewerkt worden in kennis en inzicht, vaardigheden en basiswaarden en –houdingen die de leerlingen beheersen zodra zij onze school verlaten. Bovendien kunnen deze domeinen gekoppeld aan het curriculum praktijkonderwijs (wonen, werken, vrije tijd en burgerschap).

Ons doel is dat elke leerling de kennis en inzichten van de drie domeinen heeft eigengemaakt, de vaardigheden van de drie domeinen beheerst en een basishouding vanuit de drie domeinen kan aannemen. Dit leidt tot onderstaande (sub)doelen:

- Onze leerlingen zijn bereid en in staat om deel te nemen aan democratische processen van meningsvorming en besluitvorming;
- Onze leerlingen kunnen een mening vormen op basis van informatie en argumenten;
- Onze leerlingen kunnen hun mening verwoorden in een dialoog, discussie of debat;
- Onze leerlingen kunnen meedoen aan besluitvorming binnen hun eigen leefwereld (zowel binnen als buiten school);
- Onze leerlingen kunnen meedoen aan democratische verkiezingen van vertegenwoordigers (zowel binnen als buiten school);
- Onze leerlingen zijn bereid en in staat om conflicten op een vreedzame manier te hanteren en op te lossen;
- Onze leerlingen zijn in staat om hulp te accepteren;
- Onze leerlingen zijn bereid en in staat om een bijdrage te leveren aan de (eigen) gemeenschap;
- Onze leerlingen doen actief mee aan vrijetijdsactiviteiten en het cultureel leven in hun eigen leef- en woonomgeving;
- Onze leerlingen doen actief mee aan het openbaar leven, met respect voor algemeen aanvaarde normen en waarden;
- Onze leerlingen doen actief mee aan het arbeidsproces, waarbij hun eigen mogelijkheden en de kansen op de regionale arbeidsmarkt optimaal worden benut;
- Onze leerlingen zijn in staat om hun eigen belangen op een adequate manier te behartigen;

- Onze leerlingen zijn in staat om een realistisch zelfbeeld te ontwikkelen;
- Onze leerlingen zijn in staat om een balans te vinden tussen het naleven van eigen waarden en normen en de algemeen aanvaarde waarden en normen in de Nederlandse maatschappij;
- Onze leerlingen kunnen omgaan met onzekerheden en spanningen.

In hoofdstuk 3 staat per leerjaar uitgewerkt welke onderdelen van de domeinen aan bod komen.

LEERINHouden DEMOCRATIE		
Kennis & inzicht	Vaardigheden	Basiswaarden & -houdingen
<p>Kernwaarden (principes van de rechtsstaat)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gelijkheidsbeginsel ▪ Vrijheidsbeginsel ▪ Mensenrechten ▪ Basiskenmerken van het rechtssysteem <p>Politiek stelsel</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Machtenscheiding ▪ Scheiding van staat en religie <p>Democratische procedures</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Spelregels van democratische besluitvorming, zoals stemrecht ▪ Meerderheid, minderheid ▪ Parlementaire democratie ▪ Europese Unie <p>Beïnvloeding</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rol van internet ▪ Rol van TV en kranten <p>De verzorgingsstaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Collectieve voorzieningen 	<p>Informatie verwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwerven, verwerken en beoordelen van informatie, o.a. uit (digitale) media ▪ Onderscheid kunnen maken tussen feiten en meningen <p>Hanteren van democratische spelregels</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Democratische spelregels gebruiken en respecteren <p>Meningsvorming</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mening kunnen vormen op basis van argumenten ▪ Mening adequaat kunnen uiten ▪ Kunnen deelnemen aan discussie en debat ▪ Mening om kunnen zetten in gedrag <p>Mediawijsheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bewust (en veilig) gebruik van (nieuwe) media <p>Conflicthantering</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Conflicten vreedzaam oplossen <p>Belangen behartigen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Individuele belangen, belangen van specifieke groepen en collectieve belangen vergelijken <p>Voorzieningen gebruiken</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Correct gebruikmaken van collectieve voorzieningen 	<p>Respect en wederkerigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Respect voor en naleven van de kernwaarden van democratische rechtsstaat ▪ Respect voor andere dan de eigen waarden en opvattingen <p>Vertrouwen en solidariteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vertrouwen in democratische instituties ▪ Solidariteit <p>Betrokkenheid en verantwoordelijkheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Betrokkenheid bij de samenleving (op verschillende niveaus) ▪ Medeverantwortelijkheid willen dragen voor de samenleving

LEERINHouden PARTICIPATIE		
Kennis & inzicht	Vaardigheden	Basiswaarden & -houdingen
<p>Sociale en culturele participatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kennis van de culturele kaart in de eigen woonomgeving (sport, ontspanning, cultuur) ▪ Inzicht in eigen wensen en mogelijkheden om hieraan mee te doen ▪ Kennis van de sociale kaart (voorzieningen, gebruik, etc.) ▪ Bestaan en werking webcommunities ▪ Kennis van normen en omgangsvormen in de publieke ruimte (fysiek en virtueel) ▪ Kennis over (vormen van) inspraak en medezeggenschap (school, club, stage, toekomstig werk, maatschappij) <p>Economische participatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inzicht in de eigen wensen en mogelijkheden op de arbeidsmarkt of vervolgopleiding ▪ Inzicht in de rol als consument 	<p>Communicatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sociaal communicatieve vaardigheden, gericht op participatie en inspraak ▪ Omgaan met verschillende belangen ▪ Kansen zien en gebruiken <p>Gebruik voorzieningen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gebruik kunnen maken van mogelijkheden voor sport, ontspanning, cultuur in de eigen leefomgeving ▪ Oplossingsgericht kunnen denken en handelen ▪ Plannen en organiseren <p>Normen hanteren</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gepast gedrag in de openbare en virtuele ruimte <p>Economische participatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De eigen mogelijkheden op de arbeidsmarkt of vervolgopleiding verkennen ▪ Als consument bewuste keuzes kunnen maken 	<p>Respect en wederkerigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bestrijden van uitsluiting en discriminatie ▪ Weerstand bieden bij ervaren van discriminatie en uitsluiting <p>Betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor sociale, fysieke en virtuele omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hanteren van algemeen aanvaarde normen ▪ Erbij willen horen ▪ Invloed willen uitoefenen ▪ Een rol willen spelen in de gemeenschap ▪ Bereid zijn tot initiatief nemen ▪ Zelfvertrouwen <p>Economische participatie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Verantwoordelijkheid willen nemen voor eigen loopbaan ▪ Verantwoordelijkheid willen nemen voor keuzes als consument ▪ Verantwoordelijkheid willen dragen voor de samenleving

LEERINHOUDEN IDENTITEIT		
Kennis & inzicht	Vaardigheden	Basiswaarden & -houdingen
<p>Cultuur</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kenmerken van de eigen cultuur ▪ Kenmerken van andere culturen dan de eigen cultuur ▪ Subculturen <p>Pluriformiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Individualisme vs. groepsidentiteit ▪ Diversiteit in Nederland ▪ Globalisering, regionalisering en nationale identiteit <p>Integratie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Integratie ▪ Identiteit en integratie ▪ Meervoudige loyaliteit <p>Geestelijke stromingen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kenmerken van religieuze en levensbeschouwelijke stromingen 	<p>Cultuur</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Adequaaf kunnen omgaan met (grenzen van) vrijheden ▪ Keuzes kunnen maken vanuit eigen ethisch kader ▪ Vanuit de eigen identiteit een bijdrage leveren aan de omgeving ▪ Kunnen omgaan met groepsdruk <p>Pluriformiteit</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunnen wisselen van perspectief ▪ Eigen identiteit en opvattingen in balans brengen met eisen van de samenleving ▪ Reflecteren op eigen standpunt en gedrag ▪ Vergelijken van opvattingen ▪ In dialoog met anderen de eigen opvattingen ontwikkelen ▪ Kunnen omgaan met diversiteit 	<p>Respect en wederkerigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zelfwaardering ▪ Erkennen van gelijkwaardigheid van alle culturen en mensen ▪ Erkennen van verschillende waarden en opvattingen ▪ Verdraagzaamheid ▪ Openstaan voor ontmoeting met andersdenkenden ▪ Empathie

3. Onderwijsinhoud & activiteiten

Niet de leerstof, maar de leerling en zijn loopbaan staan centraal. Het onderwijs speelt flexibel in op de verschillen tussen leerlingen. De motivatie en de ontwikkelvraag van de leerling zijn leidend. Op basis van de behoeften en de mogelijkheden van de leerling wordt een individueel plan ontwikkeld hoe de leerling aan zijn leer- en ontwikkeltrajecten gaat werken.

Burgerschapsvorming is verweven met het gehele onderwijscurriculum.

- Tijdens het vak SOVA oefenen de leerlingen van leerjaar 1 en 2 met sociale vaardigheden om zich op een goede manier uit te drukken, hun mening te geven, om te gaan met kritiek en teleurstellingen, groepsdruk en emoties van zichzelf en anderen. Ook leren de leerlingen samenwerken, voor zichzelf opkomen en eigen keuzes maken.
- Tijdens het vak ICT leren de leerlingen van leerjaar 1 en 2 om veilig gebruik te maken van diverse (sociale) mediakanalen en de virtuele leefwereld.
- Leerlingen van leerjaar 2 en 3 kunnen RT SOVA volgen als zij uitvallen op stage wegens (een gebrek aan) sociale (werknemers)vaardigheden.
- Leerlingen van leerjaar 1 tot en met 4 leren tijdens LOB meer over hun eigen mogelijkheden en wensen met betrekking tot hun toekomstige beroep;

Daarnaast is burgerschap een apart vak op het rooster voor alle leerjaren. In leerjaar 1 tot en met 4 wordt gebruikgemaakt van de methode STRUX. Aan het eind van leerjaar 4 en in leerjaar 5 wordt gewerkt met de methode Kies van Deviant. Kies is aangevuld met een online platform (Studiemeter) waarop de leerlingen kunnen oefenen en certificaten kunnen behalen.

De thema's van STRUX zijn verdeeld over de vier leerjaren. De doelen van de thema's staan beschreven in bijlage 1.

	Periode 1	Periode 2	Periode 3
Leerjaar 1	Ik en mijn omgeving	Kiezen en kopen	Vrije tijd
Leerjaar 2	Mijn geld	Reizen in Nederland	Meedoen en meepraten
Leerjaar 3	Geldzaken	Reizen naar het buitenland	Samen maar verschillend
Leerjaar 4	Democratie	Regels en wetten	Kies – Kiezen Kies – Samenleven

De methode Kies loopt op in moeilijkheid. De leerlingen starten in Kies 1 en kunnen uiteindelijk doorgaan met Kies 2 of zelfs met Kies 3. Kies bevat de onderstaande thema's:

Kies 1	Kies 2	Kies 3
1. Kiezen 2. Samenleven 3. Veiligheid 4. Politiek 5. Werk 6. Geld 7. Media 8. Gezondheid 9. Relaties en seks	1. Kiezen 2. Samenleving 3. Politiek 4. Werken 5. Veiligheid 6. Media 7. Geld 8. Gezondheid en seksualiteit	1. De samenleving 2. Omgaan met elkaar 3. De rechtsstaat 4. Inspraak 5. Werk 6. Leefstijl

De lessen worden aangevuld met binnen- en buitenschoolse activiteiten. Het doel van deze activiteiten is om onze leerlingen actief kennis te laten maken met de wereld rondom school, met de samenleving en met de werelden waarmee zij niet bekend zijn. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Keuzevakken voor leerjaar 1 en 2. De leerlingen maken kennis met activiteiten die niet standaard in het vakkenpakket voorkomen, zoals bootcamp, zang, dans, textiele werkvormen, muziek maken, graffiti en robots maken. De leerlingen ontdekken zo wat zij eventueel in hun vrije tijd zouden kunnen en/of willen doen.
- Leerjaar 1, 2 en 3 krijgen elk jaar meerdere culturele activiteiten aangeboden door de SKVR. Sommige activiteiten worden voorafgegaan door een voorstelling, waarna de leerlingen workshops volgen.
- Leerjaar 1 krijgt seksuele weerbaarheidstraining aangeboden. De jongens van leerjaar 3 en 4 krijgen Make a move+, een seksuele vormingstraining speciaal voor jongens. De meiden van leerjaar 3 en 4 krijgen de vrouwelijke variant aangeboden, namelijk Girlstalk+.
- Elk schooljaar worden er drie sportdagen georganiseerd en minimaal één schoolfeest georganiseerd.
- Elke klas heeft één afgevaardigde die namens de klas deelneemt aan de leerlingenraad. In elke klas wordt democratisch besloten wie de vertegenwoordiger van de klas wordt.
- Leerjaar 1 krijgt aan het begin van het schooljaar de Rots & water training aangeboden, waarin leerlingen op een juiste manier leren voor zichzelf op te komen en om te gaan met groepsdruk. In leerjaar 2 of 3 wordt dit opgevolgd met de Voel je sterk-training. Deze training wordt verzorgd door een externe vanuit De sterke school.
- We hebben een samenwerking met voetbalverenigingen Sparta en Excelsior. Zij zijn beiden maatschappelijk betrokken en bieden wekelijkse activiteiten voor leerlingen die extra ondersteuning en begeleiding kunnen gebruiken bij de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Daarnaast verzorgen partners van Excelsior ook workshops op school, zoals Vitaliteit en een workshop over discriminatie en racisme vanuit de Anne Frank stichting.

Naast onze lessen en (aparte) activiteiten benutten we ook alledaagse aanleidingen om leerlingen te laten oefenen met de burgerschapscompetenties. Zo worden actuele nieuwsonderwerpen open besproken in de klas. Denk hierbij aan aanslagen, oorlogen en LHBTIQ+. Situaties die mogelijk (heftige) emoties of reacties op kunnen roepen, worden vooraf besproken met het volledige team. De vakdocenten maatschappijleer en directie geven het team tips en adviezen hoe zij een gevoelig onderwerp met de klas kunnen bespreken. Indien mentoren of docenten dit lastig vinden, kunnen zij de hulp inroepen van de directie, het schoolondersteuningsteam of van een onderwijscoördinator.

4. Schoolklimaat

Onder het schoolklimaat verstaan we alle factoren in en rond de school die (bedoeld of onbedoeld) bijdragen aan een positieve atmosfeer en aan een veilige omgeving waarin de leerlingen en de medewerkers samenleven. Er is binnen onze school oog voor diversiteit, er is ruimte voor verschillende meningen en er wordt respectvol omgegaan met mensen die anders denken of doen. Ook de leerlingen ervaren deze veiligheid; dit komt terug in de jaarlijkse tevredenheidsenquêtes (ProZO). We bieden de leerlingen de ruimte om fouten te maken en hiervan te leren. Ook moedigen we leerlingen aan om respectvol hun mening te uiten en het gesprek met elkaar aan te gaan wanneer meningen van elkaar verschillen. Leerlingen worden gestimuleerd om zoveel mogelijk zelf problemen en conflicten op te lossen.

Onze school heeft gedragsregels voor de leerlingen, die zichtbaar zijn opgehangen in alle lokalen (klassenregels) en op alle gangen (gangregels). Ook zijn er gedragsregels waar elke medewerker zich aan dient te houden.

De overdracht van de lesinhoud gebeurt in een pedagogische omgeving die een afspiegeling is van de doelen van de sociale en maatschappelijke vorming van onze school. We werken dan ook vanuit de gedachte 'practice what you preach'. Dit is tevens vastgelegd in het pedagogisch-didactisch beleid, dat aansluit bij de visie en de doelen van ons burgerschapsonderwijs.

We zijn ons ervan bewust dat de doelen voor burgerschap niet alleen richting geven aan wat wij de leerlingen willen leren, maar dat het ook richting geeft aan de manier waarop de medewerkers met de leerlingen omgaan. Onze medewerkers leven gedrag, houdingen en vaardigheden voor, waardoor de visie van onze school op burgerschap zichtbaar wordt gemaakt binnen de school.

5. Evaluatie en kwaliteitszorg

De burgerschapsthema's vanuit STRUX en Kies staan als trajecten verwerkt in ons leerlingvolgsysteem Profijt. Elk traject bestaat uit leerdoelen, die worden toegekend aan de leerlingen. Deze leerdoelen worden gewaardeerd door middel van sterren. De leerlingen kunnen zelf hun leerdoelen waarderen, om zo het eigenaarschap te vergroten. Ook docenten kunnen de leerdoelen waarderen. De leerdoelen worden halverwege en aan het eind van elke periode geëvalueerd in het leerlingvolgsysteem. Elk traject wordt afgerond met een bewijs in de vorm van een certificaat. Deze certificaten komen vervolgens in het portfolio van de leerling.

Aan het eind van elk leerjaar wordt het curriculum indien nodig herzien en aangepast om in te blijven spelen op de actuele leerbehoeftes van de leerlingen. Vanaf schooljaar 2022 – 2023 wordt het vak Burgerschap alleen nog door vakdocenten verzorgd. Voor de zomervakantie van 2022 zullen deze docenten het curriculum up-to-date maken.

Burgerschapscompetenties staan vrijwel elke personeelsvergadering op de agenda in de vorm van een evaluatie hoe onze leerlingen en collega's zich gedragen binnen (en buiten) de school. Indien nodig worden er duidelijke afspraken gemaakt die meestal vanuit het team zelf komen en spreekt men elkaar hier op aan.

6. Rollen en taken

Onze medewerkers vervullen een voorbeeldfunctie voor de leerlingen. Voorbeelden zijn het 'voorleven' van gelijkwaardig omgaan met elkaar, het betrekken en motiveren van mensen, het reflecteren op actuele gebeurtenissen en incidenten binnen en buiten de school.

De taak van de docent is het ontwikkelen of selecteren van opdrachten en leerervaringen voor leerlingen waarmee zij burgerschapscompetenties kunnen ontwikkelen.

De mentor onderhoudt contacten met ouders. Het schoolondersteuningsteam onderhoudt contacten met instellingen voor (jeugd)hulpverlening. Meerdere collega's onderhouden contacten met partners en instanties in de schoolomgeving. Zodoende kunnen we stellen dat HPC Centrum een 'netwerkschool' is.

Alle medewerkers hebben een taak in het bijbrengen van sociale en maatschappelijke competenties bij leerlingen. Dit is bekend bij eenieder en wordt binnen het team gedragen. Daarnaast heeft een aantal docenten een specifieke taak in het bijbrengen van burgerschapskennis en vaardigheden. Vanaf schooljaar 2022-2023 zal het vak burgerschap alleen nog verzorgd worden door vakdocenten.

7. Professionalisering

Goed burgerschapsonderwijs vraagt betrokkenheid van het hele team. Het vraagt van alle medewerkers handelingsbekwaamheid in onder andere het creëren van een veilige omgeving, het begeleiden en uitvoeren van een moeilijk gesprek, het voorleven van waarden, normen, afspraken en regels.

Elk schooljaar wordt een teamscholing ingekocht die tegemoet komt aan deze handelingsbekwaamheden. Voorbeelden hiervan zijn mentorvaardigheden, omgaan met agressie, radicalisering en de sterke school.

Medewerkers die individueel een scholing willen volgen, kunnen gebruikmaken van hun scholingsbudget. Ook heeft elke medewerker toegang tot E-wise, een online omgeving met uiteenlopende cursussen.

8. Omgeving en ouders

Onze school is niet de enige plek waar een bijdrage geleverd kan worden aan de burgerschapsvorming van de leerlingen. In de eerste plaats gebeurt dit binnen het gezin waar de leerling opgroeit. Helaas zijn er weinig leerlingen die thuis daadwerkelijk iets meekrijgen op het gebied van burgerschap. Het is daarom van belang dat wij de ouders betrekken bij onze school en externen uit onze omgeving betrekken bij onze aanpak.

Ouders worden betrokken bij de school door de periodieke IOP- en portfoliogesprekken en de georganiseerde koffieochtenden en informatieavonden.

We hebben samenwerkingen met diverse instanties in de omgeving om de burgerschapscompetenties en sociale vaardigheden van onze leerlingen een extra 'boost' te geven. Een voorbeeld hiervan zijn de samenwerkingen met Sparta en Excelsior.

De bedrijven waar onze leerlingen stage lopen zijn ook een belangrijke partner in de burgerschapsvorming van onze leerlingen en zijn tevens een oefenplaats. Er is nauw contact tussen onze jobcoaches en de stagebedrijven.

Bijlage leerlijn en leerdoelen burgerschap

Leerjaar 1

Ik en mijn omgeving	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap: Ik kan goed omgaan met mijn eigen gevoelens en wensen. Ik kan contact met andere mensen maken en onderhouden.

Kiezen en kopen	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap <i>Ik ben in staat om als consument / koper keuzes te maken.</i> Ik weet wat reclame is en hoe reclame werkt. Ik kan producten vergelijken op prijs, kwaliteit en duurzaamheid, voordat ik iets koop. Ik kan berekenen of ik een bepaalde aankoop kan betalen, binnen mijn budget. Domein Wonen / leefruimte verzorgen Ik weet hoe ik afval moet scheiden in mijn woonplaats.

Vrije tijd	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Vrije Tijd <i>Ik leer hoe ik zinvol mijn vrije tijd kan besteden.</i> Ik kan keuzes maken voor vrije tijdsbesteding die bij mij past en kan praktische zaken daarvoor regelen. Ik kan activiteiten (helpen) organiseren voor vrije tijdsbesteding met anderen.

Leerjaar 2

Gezondheid	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap Ik weet wat een gezonde leefstijl is en wat ik moet doen om gezond te leven. Ik kan kennis en vaardigheden toepassen om gezond te leven. Ik let op de juiste ergonomische lichaamshouding bij wat ik doe.

Meedoen en meepraten	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap: <i>Ik kan bijdragen aan discussies, overleg en inspraak.</i> Ik kan bijdragen aan discussies in de klas. Ik kan bijdragen aan beslissingen die in de leerlingenraad genomen worden. Ik kan bijdragen aan werkoverleg, bijvoorbeeld op stage.

Mijn geld	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Wonen <i>Ik kan mijn eigen geldzaken en administratie beheren.</i> Ik kan afrekenen met verschillende betaalmiddelen. Ik kan uitleggen hoe internet bankieren werkt. Ik kan een overzicht van mijn inkomsten en uitgaven maken, bijvoorbeeld in een kasboek. Ik kan budgetteren. Ik kan uitleggen hoe ik een passende keuze kan maken voor de aanschaf en de gebruikskosten van een mobiel.

Reizen in Nederland	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Wonen <i>Ik kan zelfstandig reizen.</i> Ik kan me regio oriënteren met verschillende middelen (plattegrond, digitale kaart, navigatiesysteem). Ik kan een uitstapje of vakantiereis buiten de eigen regio plannen en voorbereiden.

Leerjaar 3

Samen maar verschillend	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Wetstekst 'Burgerschap' in WVO en WEC: Artikel 8 lid 3 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 17 van de Wet op het voortgezet onderwijs en artikel 11 lid 3 van de Wet op de expertisecentra. Het onderwijs: a. Gaat er mede van uit gaat dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving . b. Is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie . c. Is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten . De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen (LGO). De leerling leert de betekenis te zien van respect voor verschillen tussen mensen in opvattingen en leefwijzen, (met daarbij aandacht voor seksualiteit en seksuele diversiteit: vind je terug in de themalijn seksuele vorming.) Domein Burgerschap: Ik kan contact met andere mensen maken en onderhouden. - Ik kan verschillen in normen en waarden tussen mensen herkennen en kan er respectvol mee omgaan. - Ik kan mij weren bij discriminatie.

Geldzaken	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Wonen: Ik kan mijn eigen geldzaken en administratie beheren.

Reizen naar het buitenland	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Wonen <i>Ik kan zelfstandig reizen.</i> Ik kan me regio oriënteren met verschillende middelen (plattegrond, digitale kaart, navigatiesysteem). Ik kan een uitstapje of vakantiereis buiten de eigen regio plannen en voorbereiden.

Leerjaar 4

Democratie	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap Ik ben in staat om met inzicht te (gaan) stemmen bij verkiezingen. Ik ken de belangrijkste rechten en plichten van burgers in Nederland.

Regels en wetten	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap Ik ken de belangrijkste rechten en plichten van burgers in Nederland.

Lichaam en geest	
Streefdoelen curriculum PrO (2013)	Domein Burgerschap: Ik kan goed omgaan met mijn eigen gevoelens en wensen. Ik kan contact met andere mensen maken en onderhouden.